

การฝึกฟัง

ความหมาย

การฝึกฟัง หมายถึง กระบวนการสอนและฝึกให้ผู้สูญเสียการได้ยิน สามารถใช้สมรรถภาพการได้ยินที่เหลืออยู่ให้เป็นประโยชน์ในการสื่อความหมายได้ดีที่สุด

ความเป็นมา

เดิมที่ผู้สูญเสียการได้ยิน หรือคนหูตึงหูหนวก สื่อความหมายโดยใช้ท่าไม้ตามธรรมชาติ ราวต้นศตวรรษที่ ๒๑ เจอโรม การ์ดอง (Jerome Cardan) และ ปองเดอ ลีออน (Ponce de Leon) ได้เริ่มสอนให้ผู้สูญเสียการได้ยินใช้ภาษามือสื่อความหมาย ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๘ จอง มาร์ กัสปาร์ อิทาร์ (Jean Marc Gaspard Itard) ซึ่งเป็นผู้ตั้งสถาบันสำหรับคนหูหนวกในปารีส ได้เป็นผู้ริเริ่มสอนคนหูตึง หูหนวกให้ใช้การฟังแยกความแตกต่างของเสียงพูด

การฝึกฟังในประเทศอังกฤษ มี อาร์โนลด์ ทอนบี (Arnold Tonbee) และ แมกซ์ โกลด์สไตน์ (Max Goldstein) เป็นผู้ริเริ่มปฏิบัติในปี พ.ศ. ๒๓๘๖ และ อเล็กซานเดอร์ เกรแฮม เบลล์ (Alexander Graham Bell) ได้เริ่มการฝึกฟังในประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อมีการประดิษฐ์เครื่องช่วยฟังสำหรับใส่ติดตัวได้ ผู้สูญเสียการได้ยินจึงได้รับการฝึกฟังอย่างแพร่หลาย

สำหรับในประเทศไทย ได้มีการฝึกฟังกันมาไม่นานนัก บุคคลซึ่งเป็นผู้ริเริ่มและมีบทบาทสำคัญยิ่งในการฟื้นฟูสมรรถภาพการได้ยิน โดยเฉพาะการฝึกฟังและพูดให้กับคนหูตึงอย่างเป็นทางการ คือรองศาสตราจารย์ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล คณะแพทยศาสตร์ รามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งได้เริ่มการฝึกฟังที่คลินิกโสตสัมผัสและการพูด ณ โรงพยาบาล

รามาธิบดี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ ปัจจุบันมีการฝึกฟังให้กับคนหูตึงมีบริการตามโรงพยาบาลใหญ่ ๆ หลายแห่ง ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด รวมทั้งที่คลินิกสอนพูดของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรด้วย

จุดประสงค์

จุดประสงค์ของการฝึกฟังเพื่อใช้การได้ยินที่เหลืออยู่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ในด้านการพัฒนาภาษาและการพูด เมื่อฝึกฟังแล้ว ผู้สูญเสียการได้ยินจะต้องสนใจและตั้งใจฟังเสียงและมีความสามารถต่อไปนี้

๑. ใช้และฟังเสียงจากเครื่องช่วยฟังได้เป็นอย่างดี
๒. ระบุได้ว่ามีเสียงเกิดขึ้นหรือไม่มีเสียง
๓. บอกที่มาและทิศทางของเสียงได้ถูกต้อง
๔. แปรและจำความหมายของเสียงต่าง ๆ ได้ถูกต้อง
๕. ตอบต่อเสียงอย่างถูกต้อง
๖. บอกความแตกต่างของเสียงได้ถูกต้อง
๗. ฟังเสียงพูดในสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เข้าใจ
๘. ควบคุมระดับและคุณภาพของเสียงพูดของตนเองได้อย่างเหมาะสม
๙. ปรับตนเองเพื่อทนฟังเสียงดัง ๆ ได้ดีขึ้น เพื่อลดความไวต่อเสียง (recruitment)
๑๐. ใช้การฟังในการสื่อความหมายในชีวิตประจำวัน รวมทั้ง การเรียนรู้ วิชาการ ทักษะต่าง ๆ และประกอบอาชีพได้

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการฝึกฟัง

การฝึกฟังจะบรรลุจุดประสงค์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับอิทธิพลต่อไปนี้

๑. ใ
น้อยจะปร
การได้ยิน
ยอมได้ผ
๒.
แต่กำเนิด
ไปจากผู้
๓.
รู้ว่ามีการ
๔.
ทำให้การ
ตอบหรือ
ผลสำเร็จ
หรือใส่เฟ
การได้ยิน
ช่วยฟัง
๕.
จะต้องเล
ถูกต้อง
วิธีประ
ก่อน
ฝึกฟัง ผู้
ต่าง ๆ ต่
ฟังต่อไป
๑. ใ
และระดับ
และความ
๒.
เสียงพูด
๓.
ได้แก่การ
หลายคน
๔. ใ

๑. สมรรถภาพการได้ยิน ผู้สูญเสียการได้ยินน้อยจะประสบความสำเร็จจากการฝึกฟังมากกว่าผู้สูญเสียการได้ยินมาก การฝึกฟังทันทีที่รู้ว่าสูญเสียการได้ยินย่อมได้ผลดีกว่า

๒. อายุที่เริ่มสูญเสียการได้ยิน ผู้สูญเสียการได้ยินแต่กำเนิด หรือก่อนมีภาษาพูด การฝึกฟังจะแตกต่างไปจากผู้ที่สูญเสียการได้ยินเมื่อพูดได้แล้ว

๓. ระยะเวลาที่เริ่มต้นฝึก การฝึกฟังทันทีเมื่อรู้ว่ามีการสูญเสียการได้ยินย่อมได้ผลดีกว่า

๔. เครื่องช่วยฟัง เครื่องช่วยฟังที่เหมาะสมจะทำให้การฝึกทำได้ผลดียิ่งขึ้น และทำให้ผู้ใช้มีปฏิกิริยาตอบหรือได้ยินเสียงทุกครั้งขณะใส่เครื่อง ทำให้ได้รับผลสำเร็จจากการฝึกฟังมากกว่าผู้ไม่ได้ใส่เครื่องช่วยฟัง หรือใส่เครื่องช่วยฟังที่ไม่เหมาะสมกับสมรรถภาพการได้ยิน หรือไม่ได้ยินเสียงแม้ในขณะที่ใส่เครื่องช่วยฟัง

๕. ขั้นตอนและวิธีการฝึกฟัง การฝึกฟังที่ได้ผลดีจะต้องเลือกวิธีการที่เหมาะสมและทำตามขั้นตอนที่ถูกต้อง

วิธีประเมินความสามารถก่อนการฝึกฟัง

ก่อนเริ่มการฝึกฟัง รวมทั้งระหว่างและหลังการฝึกฟัง ผู้สูญเสียการได้ยินควรได้รับการประเมินด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ เพื่อใช้ผลเป็นแนวทางวางแผนการฝึกฟังต่อไป

๑. ตรวจสอบสมรรถภาพการได้ยิน เพื่อศึกษาประเภทและระดับของการสูญเสียการได้ยิน กราฟการได้ยินและความสามารถเข้าใจเสียงพูด

๒. ตรวจสอบความสามารถแยกความแตกต่างของเสียงพูด

๓. ตรวจสอบความสามารถฟังในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้แก่การฟังในที่เงียบ ในที่มีเสียงดังและในที่ที่มีผู้สนทนาหลายคนพร้อมกัน เป็นต้น

๔. ตรวจสอบความสามารถฟังระดับต่าง ๆ คือ

ระดับที่ ๑ ฟังเสียง (detection) คือ รู้ว่ามีเสียงหรือไม่

ระดับที่ ๒ แยกเสียง (discrimination) คือ สามารถแยกความแตกต่างระหว่างเสียง ๒ เสียง

ระดับที่ ๓ จำเสียง (recognition) คือ สามารถจำเสียงแต่ละเสียงได้

ระดับที่ ๔ เข้าใจเสียง (comprehension) คือ สามารถเข้าใจความหมายของเสียงที่ได้ยิน

ประเภทของเสียงที่ใช้ในการฝึกฟัง

เสียงที่ใช้ในการฝึกฟัง ควรเป็นเสียงซึ่งมนุษย์จำเป็นต้องได้ยินเพื่อการดำรงชีวิตอยู่

เพื่อให้สะดวกในการวางแผนการฝึกฟัง จึงได้แยกเสียงเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

๑. เสียงจากสิ่งแวดล้อม ได้แก่

๑.๑ เสียงในบ้าน เช่น เสียง เดิน ปิดหรือเปิดประตู เสียงน้ำไหล เสียงโทรศัพท์ และเสียงที่เกิดจากการทำงานบ้านต่าง ๆ เป็นต้น

๑.๒ เสียงนอกร้าน ได้แก่ เสียงยานพาหนะ เสียงแตรรถยนต์ และเสียงเครื่องจักรต่าง ๆ เป็นต้น

๒. เสียงธรรมชาติ ได้แก่ เสียงร้องของสัตว์ และเสียงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตามธรรมชาติ (ฝนตก พายุร้อง ฯลฯ) เป็นต้น

๓. เสียงดนตรี ได้แก่ เสียงจากเครื่องดนตรีต่าง ๆ

๔. เสียงมนุษย์ ได้แก่ การพูดปลงเสียงเป็น พยางค์ คำและประโยค เสียงหัวเราะ เสียงร้องไห้ และเสียงโอด เป็นต้น

หลักในการเลือกเสียงสำหรับฝึกฟัง

เนื่องจากเสียงที่ผู้สูญเสียการได้ยินควรได้รับการฝึกฟังมีมาก ฉะนั้นการเลือกเสียงสำหรับฝึกฟัง ควรเลือก เสียงที่มีคุณสมบัติต่อไปนี้ก่อน กล่าวคือ สามารถสัมผัสและเห็นต้นกำเนิดเสียง เสียงเกิดขึ้นใกล้ตัวผู้สูญเสียการได้ยิน เสียงนั้นเกิดขึ้นบ่อย และเสียงนั้นนำไปสู่การพัฒนาภาษาและการพูดได้

ฝึกฟังให้
หลายแห่ง
ลินคสอน
นมิตร์ด้วย

รได้ยินที่
การพัฒนา
การได้ยิน
สามารถ

เป็นอย่างดี
ียง
กคือ
่าง ๆ ได้

้อง
ถนการณ์

รงพูดของ
ดีขึ้น เพื่อ

ป็นกิจวัตร
ษะต่าง ๆ

ฟัง

ยเพียงใด

ขั้นตอนของวิธีฝึกฟัง

วิธีฝึกฟัง มีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

๑. เตรียมสถานที่ ควรเป็นห้องเรียน ไม่มีเสียงสะท้อนและไม่มีสิ่งดึงดูดความสนใจทางสายตา

๒. เขียนแผนการฝึกฟัง ได้แก่

๒.๑ แผนระยะยาว ให้ระบุวัน และเวลานัดฝึกฟัง รวมทั้งจุดประสงค์หลักของการฝึกฟัง สำหรับผู้สูญเสียการได้ยินแต่ละคน เช่น พัฒนาภาษาและการพูด ฟังเสียงพูดในสถานการณ์ต่าง ๆ ควบคุมระดับและคุณภาพเสียงพูด ลดความไวต่อการได้ยินเสียงจำเสียงพยางค์ และเข้าใจประโยค คำถาม เป็นต้น

๒.๒ แผนเฉพาะการฝึกฟังแต่ละครั้ง ให้กำหนดว่าจะฝึกฟังเสียงที่เผชิญเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เสียงที่เกิดจากผู้ฝึกเตรียมหรือเสริมสร้าง พร้อมทั้งระบุสิ่งต่อไปนี้

ก. วัตถุประสงค์ เช่น ฟังเสียงเรียกชื่อ แยกคำที่มีพยางค์ไม่เท่ากัน ฟังเสียงพูด เมื่อมีเสียงเพลงรบกวน และแยกเสียงวรรณยุกต์สามัญกับจัตวา เป็นต้น

ข. เสียง/คำที่ใช้ในการฝึก เช่น เสียงเรียกซึ่งแยกคำ “ดินสอ” กับ “ไม้บรรทัด” และ จำเสียง “ปา-พา-มา” เป็นต้น

ค. ด้นกำเนิดเสียงและอุปกรณ์ เช่น วิทยุ ดินสอ ไม้บรรทัด และบัตรคำ เป็นต้น

ง. ปฏิกริยาตอบสนองของผู้รับการฝึก ได้แก่ เด็กเล็กให้สังเกตจากการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจจิตใจ (reflex) เช่น เหลียวมองหาเสียง ยิ้ม และหัวเราะ เป็นต้น สำหรับเด็กโตและผู้ใหญ่ ใช้การเคลื่อนไหว (ยกมือ ชี้ หยิบของ

ทำตามสั่ง ฯลฯ) การพูด (พูดตามหรือตอบคำถาม) และการเขียน (เขียนเครื่องหมายถูก/ผิด เขียนคำที่ได้ยิน ฯลฯ)

๓. ฝึกฟัง ใช้หลักฝึกตามความสามารถการฟังระดับต่าง ๆ โดยฝึกจากระดับง่ายไปยากตามลำดับดังนี้

๓.๑ ระดับฟังเสียงคือ ให้ผู้รับการฝึกฟังเสียงแสดงปฏิกริยาตอบโต้เมื่อได้ยินเสียง/ไม่ได้ยินเสียง

๓.๒ ระดับแยกเสียงคือ ฝึกให้เสียงที่ ๑ และเสียงที่ ๒ ก่อน ฟัง ๒ เสียง นั้นเปรียบเทียบกันและเมื่อได้ยินเสียงใดเสียงหนึ่ง ให้ผู้รับการฝึกระบุว่าเป็นเสียงอะไร

๓.๓ ระดับจำเสียงคือ ฝึกให้ฟังเสียงครั้งละ ๑ เสียง รวมแล้วมากกว่า ๒ เสียง เมื่อผู้ฝึกทำให้เกิดเสียงใดเสียงหนึ่ง ให้ผู้รับการฝึกระบุว่าเป็นเสียงอะไร

๓.๔ ระดับเข้าใจเสียงคือ การฝึกให้ปฏิบัติกริยาตอบสนองเสียง (ที่จำได้แล้ว) อย่างถูกต้อง เช่น ไปเปิดประตูเมื่อได้ยินเสียงเคาะ และตอบคำถามถูกต้อง เป็นต้น

ระหว่างฝึกฟังทุกระดับ ขั้นแรกควรใช้ฝึกฟังแบบทั่วไป คือ ให้ผู้รับการฝึก เห็น/สัมผัส ด้นกำเนิดเสียง รวมทั้งได้เขียนและอ่านคำที่ใช้ฝึก ขั้นต่อไปจึงฝึกฟังแบบเฉพาะ คือ รับรู้โดยการฟังเพียงอย่างเดียว

๔. ประเมินผล หลังจากฝึกฟังจนผู้รับการฝึกเข้าใจแล้ว ควรประเมินโดยเปรียบเทียบจำนวนครั้งที่ได้ยินเสียงกับจำนวนครั้งที่ปฏิบัติกริยาตอบถูกต้อง ถ้าทั้ง ๒ จำนวนเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน เช่น ๑๐:๑๐ หรือ ๑๐:๘ เป็นต้น แสดงว่าการฝึกฟังได้บรรลุวัตถุประสงค์แล้ว

พวงแก้ว กิจธรรม

Bess,
Katz,
& I
Ling,
in
As
Lowell
Ca
Sander
Pr

บรรณานุกรม

- Bess, F.H. and Freeman E. Mc Connell. Audiology, Education, and the Hearing Impaired Child. St. Louis : C.V. Mosby Co., 1981.
- Katz, J. Handbook of Clinical Audiology. 2nd ed. Baltimore : The Williams & Wilkins Co., 1978.
- Ling, D. and A. Ling. Aural Habilitation : The Foundations of Verbal Learning in Hearing Impaired Children. N.W. : the Alexander Graham Bell Association for the Deaf, Inc., 1978.
- Lowell, Edgar L. and Marguerite. Stoner, Play it by Ear. Los Angeles, California : John Tracy Clinic, 1960.
- Sanders, Derek A. Aural Rehabilitation. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1971.

คำถาม)
ชนคำที่

การฟัง
มล่าดับ

าฟังเสียง

นเสียง

ที่ ๑ และ

เกินและ

นว่าเป็น

งครั้งละ ๑

เกิดเสียง

ะไร

มีปฏิ-

เช่น ไป

มถูกต้อง

ใช้ฝึกฟัง

้นกำหนด

ต่อไปจึง

่างเดียว

รฝึกเข้าใจ

่งที่ได้ยิน

ถ้าทั้ง ๒

หรือ ๑๐:๕

:สงค์แล้ว

จธรรม